

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης: 2/2022

**ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΜΗΜΑ Ε΄**

Συνεδρίαση της 12^{ης} Ιανουαρίου 2022

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Νίκη Μαριόλη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Δημήτριος Μακαρονίδης, Ευαγγελία Σκαλτσά, Μαρία Σπάσου, Αθανάσιος Θεοχάρης, Ευστράτιος Ηλιαδέλης, Μαρία Δεληγιάννη
Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Ευστράτιος Ηλιαδέλης, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους.

Αριθμ. Ερωτήματος: Το με αριθμ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΤΠΠΑ/ΤΕΙΑΣΑ/ 528873/ 3.11.2021 έγγραφο του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, όπως συμπληρώθηκε με το με αριθμό πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΤΠΠΑ/ ΤΕΙΑΣΑ/ 617606/ 20.12.2021 έγγραφο της ίδιας υπηρεσίας του ΥΠΠΟΑ.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται αν μπορεί να αναγνωρισθεί η κυριότητα 17 αρχαίων αντικειμένων στην κ. Ε.Κ.Ι., για τα οποία της έχει αναγνωρισθεί η κατοχή τόσο με την παλιά, όσο και με τη νέα αρχαιολογική νομοθεσία και για τα οποία, στον φάκελο της πρώην συλλογής, έχουν εντοπιστεί αποδεικτικά στοιχεία εισαγωγής.

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε΄) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

1. Στο έγγραφο της ερωτώσας υπηρεσίας δίδεται το ακόλουθο πραγματικό και υποβάλλεται το εξεταζόμενο ερώτημα:

α) Η κ. Ε.-Κ.. Ι., ανηψιά και νόμιμη κληρονόμος του πρώην συλλέκτη Α.Ι. είναι νόμιμη κάτοχος συνολικά εξήντα επτά (67) αρχαίων αντικειμένων της πρώην συλλογής Α.Ι.. Τα δεκατρία (13) εξ αυτών της είχαν μεταβιβαστεί λόγω δωρεάς το 1987, με την παλιά αρχαιολογική νομοθεσία (ΚΝ 5351/32) και σύμφωνα με την υπ. αριθμ. πρωτ. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α2/Φ25/30910/ 2169/30.7.1987 απόφαση και τα πενήντα τέσσερα (54) εξ αυτών της λόγω κληρονομιάς το 2011, με τη νέα αρχαιολογική νομοθεσία (Ν.3028/2002) και σύμφωνα με την υπ. αριθμ. πρωτ. ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΔΜΕΕΠ/Γ2/Φ25/27073/245 /14.3.2011 απόφαση .

β) Με την με. αριθμ. πρωτ. ΤΕΙΑΣΑ/ΔΤΠΠΑ/367916/2.8.2021 αίτησή της η ανωτέρω ζητεί - μεταξύ άλλων - να της αναγνωρισθεί η κυριότητα για τα δεκαεπτά (17) εκ των εξήντα επτά (67) αρχαίων αντικειμένων της νόμιμης κατοχής της, τα οποία είχαν εισαχθεί από το εξωτερικό από τον Α.Ι. και συγκεκριμένα για τα τέσσερα (4) αντικείμενα με α/α: ΓΛ 130, 131, ΑΙΓ 64, Α 408, για τα οποία της αναγνωρίστηκε η κατοχή με την παλιά αρχαιολογική Νομοθεσία (ΚΝ 5351/32) και για τα δεκατρία (13) αντικείμενα με α/α: ΓΛ 92, 99, 100, 103, 104, 113, 116, 118, 124, 138, ΑΙΓ 63, 69 και 72, για τα οποία της αναγνωρίστηκε η κατοχή με τη νέα αρχαιολογική Νομοθεσία (Ν.3028/2002).Πρόκειται για κινητά μνημεία που χρονολογούνται προ του 1453 και εμπίπτουν στις προστατευτικές διατάξεις της αρχαιολογικής νομοθεσίας (Ν.3028/2002).

γ) Ακολούθησε ενδελεχής έλεγχος των στοιχείων του φακέλου της πρώην συλλογής Α. Ι. και διαπιστώθηκαν τα εξής: το σύνολο των εν λόγω δεκαεπτά (17) αρχαίων αντικειμένων είχαν εισαχθεί νομίμως στη Χώρα από τον Α.Ι. κατά το χρονικό διάστημα 1972-1983 μέσω Τελωνείου, ακολουθώντας τις τότε ισχύουσες Τελωνειακές διαδικασίες. Στη συνέχεια δηλώθηκαν από τον πρώην συλλέκτη στην τότε αρμόδια Εφορεία Αρχαιοπωλείων και Ιδιωτικών Αρχαιολογικών Συλλογών και εν συνεχεία καταχωρήθηκαν, με αύξουσα αρίθμηση, στους καταλόγους της συλλογής του. Στο φάκελο εντοπίστηκαν αποδεικτικά στοιχεία εισαγωγής για το σύνολο των δεκαεπτά (17) αρχαίων αντικειμένων και αποδεικτικά στοιχεία κτήσης - παραστατικά αγοράς μόνο για δύο (2) εξ αυτών: πρόκειται για τα γλυπτά με α/α: ΓΛ 116 και 118, τα οποία, σύμφωνα με το τιμολόγιο (Invoice 30.10.1974), αγοράστηκαν από τους Α. Β., Βηρυτός - Λίβανος, απ' όπου και εισήχθησαν στη χώρα.

2. Κατόπιν των ανωτέρω υποβλήθηκε το εξεταζόμενο ερώτημα με αναφορά στο με αριθμ. πρωτ. 4226/6.4.2011 γνωμοδοτικό έγγραφο του Νομικού Συμβούλου του ΥΠΠΟΑ που αφορά σε παρόμοια υπόθεση, σύμφωνα με το οποίο “...το δικαίωμα κυριότητας αναγνωρίζεται επί αρχαίων αντικειμένων, που έχουν εισαχθεί στην Ελλάδα μετά την έναρξη ισχύος του Αρχαιολογικού Νόμου, ήτοι μετά την 28.6.2002 (Ν.3028/2002, αρ.75)” και “δεν καταλαμβάνει περιπτώσεις εισαγωγής πολιτιστικών αγαθών σε προγενέστερο, της ισχύος του Αρχαιολογικού Νόμου, χρονικό διάστημα (ελλείψει ρητής πρόβλεψης για αναδρομική ισχύ)...”.

3. Με το με αριθμ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΤΠΠΑ/ΤΕΙΑΣΑ/617606.20.12.2021 συμπληρωματικό έγγραφο της η ερωτώσα υπηρεσία εκθέτει τις απόψεις της σχετικά με την μη αναδρομικότητα εφαρμογής της διατάξεων του ν. 3028/2002, όπως κωδικοποιήθηκε και ισχύει με το ν. 4858/2021.

Νομοθετικό πλαίσιο

4. Στην διάταξη του άρθρου 2 του Α.Κ. ορίζεται «Ο νόμος ορίζει για το μέλλον, δεν έχει αναδρομική ισχύ και διατηρεί την ισχύ του εφόσον άλλος κανόνας δικαίου δεν τον καταργήσει ρητά ή σιωπηρά»

5. Στο ν. 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (Α' 153), όπως κωδικοποιήθηκε και ισχύει με τον ν.4858/2021 «Κύρωση Κώδικα Νομοθεσίας για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (Α'220/29.11.2021) ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

Άρθρο 1. Αντικείμενο.

«1. Στην προστασία που παρέχεται με τις διατάξεις του παρόντος νόμου υπάγεται η πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας από τους αρχαιοτάτους χρόνους μέχρι σήμερα. Η προστασία αυτή έχει ως σκοπό τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης χάριν της παρούσας και των μελλοντικών γενεών και την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος.

2. Η πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας αποτελείται από τα πολιτιστικά αγαθά που βρίσκονται εντός των ορίων της ελληνικής επικράτειας, συμπεριλαμβανομένων των χωρικών υδάτων, καθώς και εντός άλλων θαλάσσιων ζωνών στις οποίες η Ελλάδα ασκεί σχετική δικαιοδοσία, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Η πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει και τα άυλα πολιτιστικά αγαθά. 3...».

Άρθρο 2. Έννοια όρων.

«Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου:

α) Ως πολιτιστικά αγαθά νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου.

β) Ως μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν υλικές μαρτυρίες και ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και των οποίων επιβάλλεται η ειδικότερη προστασία βάσει των εξής διακρίσεων:

αα) Ως αρχαία μνημεία ή αρχαία νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται έως και το 1830, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 20.

γγ) Ως ακίνητα μνημεία νοούνται τα μνημεία που υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σε αυτό ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών, καθώς και τα μνημεία που βρίσκονται στο έδαφος ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών και δεν είναι δυνατόν να μετακινηθούν χωρίς βλάβη της αξίας τους ως μαρτυριών

δδ) Ως κινητά μνημεία νοούνται τα μνημεία που δεν θεωρούνται ακίνητα, γ)...».

Άρθρο 20. Διακρίσεις κινητών μνημείων – Χαρακτηρισμός.

«1. Στα κινητά μνημεία περιλαμβάνονται: α) αυτά που χρονολογούνται έως και το 1453, β)...

2. Τα αρχαία κινητά μνημεία που υπάγονται στις περιπτώσεις α' και β' της παραγράφου 1 προστατεύονται από το νόμο χωρίς να απαιτείται η έκδοση οποιασδήποτε διοικητικής πράξης. 3...4...5...6...7...».

Άρθρο 21. Κυριότητα Κινητών μνημείων.

«1. Τα αρχαία κινητά μνημεία που χρονολογούνται έως και το 1453 ανήκουν στο Δημόσιο κατά κυριότητα και νομή, είναι ανεπίδεκτα χρησικτησίας και είναι εκτός συναλλαγής κατά την έννοια του άρθρου 966 του Αστικού Κώδικα.

2. Δικαίωμα κυριότητας σε εισαγόμενα αρχαία που χρονολογούνται έως και το 1453 αναγνωρίζεται υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις των διατάξεων της παραγράφου 3 του άρθρου 33 και των παραγράφων 5 και 7 του άρθρου 28.

3. Τα αρχαία κινητά μνημεία που αποτελούν ευρήματα ανασκαφής ή άλλης αρχαιολογικής έρευνας ανεξάρτητα από τη χρονολόγησή τους, ανήκουν κατά κυριότητα και νομή στο Δημόσιο, είναι ανεπίδεκτα χρησικτησίας και εκτός συναλλαγής».

Άρθρο 24. Δήλωση, υπόδειξη κινητών μνημείων και αμοιβή.

«1. Οποιος βρίσκει ή αυτός στον οποίο περιέρχεται κινητό αρχαίο που χρονολογείται έως και το 1453, οφείλει να το δηλώνει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση στην πλησιέστερη

αρχαιολογική, αστυνομική ή λιμενική αρχή και να το θέτει στη διάθεσή της. Η δήλωση περιέχει την ακριβή τοποθεσία εύρεσης του αρχαίου, τον τρόπο με τον οποίο περιήλθε στο πρόσωπο που προβαίνει σε αυτή, τα στοιχεία του προηγούμενου κατόχου και κάθε άλλη χρήσιμη λεπτομέρεια. Τα στοιχεία της δήλωσης καταγράφονται σε έκθεση της παραπάνω αρχής. Αν το αρχαίο ανακαλύπτεται ή βρίσκεται σε ακίνητο όπου εκτελούνται έργα ή εργασίες, αυτές πρέπει να διακόπτονται αμέσως μέχρι να αποφανθεί η Υπηρεσία. 2. Κάθε πρόσωπο το οποίο αποκτά την κυριότητα μνημείου μεταγενέστερου του 1453, που υπάγεται στις παραγράφους 1 β και 6 του άρθρου 20, οφείλει να υποβάλει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση στις αρχές της προηγούμενης παραγράφου δήλωση για τον τρόπο με τον οποίο περιήλθε σε αυτό και για τα στοιχεία του προηγούμενου κατόχου του. 3...»

Άρθρο 28. Μεταβίβαση της κατοχής ή της κυριότητας κινητών μνημείων.

«1...2...3...4...5. Η μεταβίβαση της κυριότητας κινητού μνημείου, εκτός αυτών των παραγράφων 3 και 4, επιτρέπεται μετά από προηγούμενη γνωστοποίηση στην Υπηρεσία της σχετικής πρόθεσης, των στοιχείων του προσώπου προς το οποίο πρόκειται να μεταβιβασθεί, και, σε περίπτωση πώλησης, της τιμής και εφόσον παρέλθει χρονικό διάστημα ενός (1) μηνός από τη γνωστοποίηση χωρίς το Δημόσιο να ασκήσει δικαίωμα προτίμησης στην ίδια τιμή. Η μεταβίβαση που έγινε χωρίς τη γνωστοποίηση αυτή είναι άκυρη 6...7. Οποιος αποκτά την κυριότητα μνημείου αιτία θανάτου οφείλει να ειδοποιεί σχετικά την Υπηρεσία χωρίς υπαίτια καθυστέρηση».

Άρθρο 33. Εισαγωγή πολιτιστικών αγαθών.

«1...2. Ο κάτοχος εισαχθέντων πολιτιστικών αγαθών που αποτελούν μνημεία κατά τις διατάξεις των παραγράφων 1α, 1β και 6 του άρθρου 20 οφείλει, χωρίς υπαίτια καθυστέρηση, να δηλώνει στην Υπηρεσία την εισαγωγή και τον τρόπο, με τον οποίο περιήλθαν στην κατοχή του. 3. Το δικαίωμα κυριότητας σε αρχαία που χρονολογούνται έως και το 1453 και εισάγονται νομίμως διατηρείται, εφόσον αυτά δεν είχαν εξαχθεί από την ελληνική επικράτεια κατά την πεντηκονταετία πριν την εισαγωγή και εφόσον δεν είχαν παράνομα αφαιρεθεί από μνημείο, αρχαιολογικό χώρο, εκκλησία, μουσείο, δημόσια συλλογή, συλλογή θρησκευτικών μνημείων, χώρο αποθήκευσης ευρημάτων ανασκαφών ή άλλο παρεμφερή χώρο που βρίσκεται στην ελληνική επικράτεια, ή δεν προέρχονται από παράνομη ανασκαφή εντός αυτής, ανεξάρτητα από το χρόνο εξαγωγής τους. Ο ενδιαφερόμενος οφείλει να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία κτήσης ή εισαγωγής, καθώς και να αποδείξει την προέλευσή τους αν η Υπηρεσία θεωρεί ότι τα αρχαία είχαν εξαχθεί από την ελληνική επικράτεια

κατά την τελευταία πενήτηκονταετία πριν την εισαγωγή ή ότι προέρχονται από τις προαναφερόμενες παράνομες πράξεις. Εάν αποδειχθεί ότι τα εισαγόμενα αρχαία εμπίπτουν στις παραπάνω κατηγορίες, εξομοιώνονται πλήρως με τα αρχαία της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 21. Εάν δεν καταστεί δυνατή η απόδειξη της προέλευσής τους σύμφωνα με τα παραπάνω, χορηγείται στον ενδιαφερόμενο άδεια κατοχής, εκτός εάν συντρέχουν στο πρόσωπό του τα κωλύματα της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 23. 5. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Πολιτισμού καθορίζεται ο τρόπος απόδειξης της εισαγωγής και της κυριότητας των εισαγομένων αρχαίων του παρόντος άρθρου και ρυθμίζεται κάθε σχετική λεπτομέρεια».

Άρθρο 73. Μεταβατικές και ειδικές διατάξεις.

«1....2....3. Όποιος έχει στην κατοχή του αρχαίο κινητό από αυτά που αναφέρονται στις περιπτώσεις 1α και 1β του άρθρου 20, υποχρεούται να το δηλώσει στην Υπηρεσία έως την 28η.6.2003. Η εμπρόθεσμη δήλωση αποτελεί, για όποιον προβαίνει σε αυτήν, λόγο απαλλαγής από την ποινική δίωξη για τη μη έγκαιρη δήλωση. Αυτός που δηλώνει σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο ότι κατέχει αρχαίο που χρονολογείται έως και το 1453, είναι δυνατόν να υποβάλλει, παράλληλα με τη δήλωση, αίτηση για τη χορήγηση άδειας κατοχής του αρχαίου σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Η άδεια χορηγείται εκτός εάν συντρέχει η περίπτωση γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 23. Κατά τη χορήγηση της άδειας κατοχής ορίζονται τα αναγκαία μέτρα για τη φύλαξη και τη διατήρηση του μνημείου. 4. Αν σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2¹ δηλωθεί η κατοχή αρχαίου που έχει εισαχθεί από την αλλοδαπή και που χρονολογείται έως και το 1453, αναγνωρίζεται το δικαίωμα κυριότητας υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 33. 4...5...6...7...8...9...».

Άρθρο 75² «Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά στις επί μέρους διατάξεις. Κάθε διάταξη νόμου αντίθετη προς τις διατάξεις του παρόντος νόμου καταργείται».

¹ Εκ παραδρομής αναφέρεται στην παρ.2 του άρθρου, ενώ το ορθό είναι να αναφέρεται στην παρ.3 του άρθρου αυτού.

² Του ν. 3028/2002. Στις αντίστοιχες διατάξεις του κωδικοποιητικού νόμου 4858/2021, ορίζονται τα εξής: Άρθρο 74. « Τελική διάταξη. Κάθε γενική ή ειδική διάταξη νόμου αντίθετη με τον παρόντα Κώδικα καταργείται, μη θιγομένης πάντως της αρμοδιότητας τελικής υπογραφής των Προϊσταμένων Γενικών Διευθύνσεων κατ' εφαρμογή του άρθρου 109 του ν. 4622/2019 (Α 133)» και «Άρθρο δεύτερο. Έναρξη ισχύος. Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως»

6. Με την αριθ. 17759/1.3.2004 (B' 455) κοινή απόφαση των υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Πολιτισμού «Τρόπος απόδειξης εισαγωγής, διακίνησης, κυριότητας των εισαγόμενων διακινούμενων αρχαίων», η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση της ανωτέρω διατάξεως του άρθρου 33 παρ. 5 του ν. 3028/2002, ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρο Μόνο

1. Για τους σκοπούς της παρούσης ο όρος "εισαγωγή" σημαίνει κάθε είσοδο μνημείου από τρίτες χώρες στην ελληνική επικράτεια και "διακίνηση" κάθε μεταφορά μνημείου από κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ελληνική επικράτεια.
2. Όποιος εισάγει ή μεταφέρει στην ελληνική επικράτεια αρχαία, όπως αυτά ορίζονται στα άρθρα 2 και 20 σε συνδυασμό με την παρ. 2 του άρθρου 33 του Ν. 3028/2002, δηλαδή: α) αρχαία που χρονολογούνται έως και το 1453 (άρθρο 20 παρ. 1α), β) οφείλει να τα δηλώνει κατά την είσοδό τους στη Χώρα.
3. Η δήλωση που απευθύνεται σε κάθε περίπτωση στην αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού περιλαμβάνει τον τρόπο, με τον οποίο περιήλθε το αρχαίο στην κατοχή του δηλούντος, τον τόπο και το χρόνο της εισαγωγής του και κάθε αναγκαία σχετική πληροφορία.
4. Η δήλωση υποβάλλεται: α) Όταν πρόκειται για εισαγωγή από τρίτη χώρα κατά την είσοδο στη χώρα στην αρμόδια Τελωνιακή Αρχή, όπου τηρούνται οι διατυπώσεις εισαγωγής σύμφωνα με την τελωνιακή νομοθεσία, και ειδοποιείται η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού, β) Όταν πρόκειται για μεταφορά από Κράτος Μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού χωρίς υπαίτια καθυστέρηση. Μπορεί επίσης να υποβάλλεται, κατά την είσοδο στη Χώρα, στην αρμόδια Τελωνιακή Αρχή, είτε όταν απαιτείται τα μνημεία να προσκομίζονται στο τελωνείο, σύμφωνα με ειδικές διατάξεις της τελωνιακής νομοθεσίας, είτε όταν ο δηλών το επιθυμεί γ) Σε κάθε περίπτωση δήλωσης στην αρμόδια Τελωνιακή Αρχή αυτή οφείλει να ειδοποιεί την αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού, προκειμένου να επιληφθεί το ταχύτερο δυνατόν και συντάσσεται δήλωση, σε έντυπο, υπόδειγμα του οποίου περιλαμβάνεται στο Παράρτημα της παρούσας, το οποίο διατίθεται από το Υπουργείο Πολιτισμού στην Τελωνιακή Αρχή εισόδου και επισυνάπτεται σε αυτή φωτογραφία του αντικειμένου.
- 5...6...7. Εάν το αρχαίο, του οποίου δηλώνεται η εισαγωγή, χρονολογείται έως και το 1453, αυτός που το δηλώνει επιθυμεί να διατηρήσει το δικαίωμα κυριότητας του σε αυτό και η Υπηρεσία θεωρεί ότι το αρχαίο είχε εξαχθεί από την ελληνική επικράτεια τα

τελευταία πενήντα χρόνια πριν την εισαγωγή του, ή ότι προέρχεται από παράνομη αφαίρεση από μνημείο, αρχαιολογικό χώρο, εκκλησία, μουσείο, δημόσια συλλογή, συλλογή θρησκευτικών μνημείων, χώρο αποθήκευσης ευρημάτων ανασκαφών ή άλλο παρεμφερή χώρο που βρίσκεται στην ελληνική επικράτεια ή ότι προέρχεται από παράνομη ανασκαφή εντός αυτής, τότε ζητεί με έγγραφό της από τον δηλούντα να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία κτήσης ή εισαγωγής, καθώς και να αποδείξει την προέλευσή του και ειδικότερα ότι το αγαθό που δηλώνεται δεν εμπίπτει σε μία από τις προαναφερόμενες περιπτώσεις, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 33 του Ν.3028/2002. Στην περίπτωση αυτή ο δηλών προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία προέλευσης, κτήσης ή εισαγωγής του, όπως άδεια ή πιστοποιητικό εξαγωγής από τη χώρα προέλευσης, δικαιολογητικά αγοράς, νόμιμα τιμολόγια ή αποδείξεις και τυχόν υφιστάμενη δήλωση στην αρμόδια Τελωνειακή Αρχή εισόδου. Σε περίπτωση απόκτησης της κυριότητας του αρχαίου με άλλο νόμιμο τρόπο, εκτός από πώληση, ιδίως δωρεά, κληρονομιά, κληροδοσία, προσκομίζονται τα αντίστοιχα νόμιμα δικαιολογητικά που την πιστοποιούν. Σε περίπτωση αδυναμίας άμεσης προσκομίσεως των δικαιολογητικών των προηγούμενων εδαφίων είναι δυνατόν να υποβάλλεται αντί αυτών υπεύθυνη δήλωση, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία και τα δικαιολογητικά προσκομίζονται σε εύλογο χρόνο. Η εισαγωγή από τρίτο κράτος ή η μεταφορά από κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όταν η δήλωση γίνεται στην τελωνειακή αρχή, σε συνδυασμό με την παραμονή του αρχαίου στην τελωνειακή αρχή, μέχρις ότου επιληφθεί η αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού, σύμφωνα με τις παραγράφους 4 και 5 της παρούσας, αποδεικνύεται από τις τηρούμενες διατυπώσεις εισαγωγής και τη δήλωση εισαγωγής μεταφοράς του αρχαίου. Η Υπηρεσία καταρτίζει έκθεση, στην οποία καταγράφονται και αξιολογούνται τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζονται και η οποία κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο.

8. Εάν θεωρείται από την Υπηρεσία ότι το αρχαίο έχει εξαχθεί κατά την πενήνταετία πριν την εισαγωγή του ή ότι προέρχεται από τις προαναφερόμενες παράνομες πράξεις της παραγράφου 7 και ο δηλών δεν μπορεί να αποδείξει το αντίθετο, χορηγείται άδεια κατοχής σε αυτόν, εκτός εάν συντρέχουν στο πρόσωπό του τα κωλύματα της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 23 του Ν. 3028/2002 (άρθρο 33, παρ. 3, εδάφιο τέταρτο). Εάν αποδεικνύεται ότι το αρχαίο προέρχεται από τις προαναφερόμενες παράνομες πράξεις ή ότι είχε εξαχθεί κατά την πενήνταετία

πριν από την εισαγωγή, αυτό εξομοιώνεται πλήρως με τα αρχαία της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 21 του Ν. 3028/2002 (άρθρο 33, παρ. 3, εδάφιο τρίτο).

9. Υποχρέωση δήλωσης μνημείου που δεν είναι αρχαίο έχουν και όσοι εισάγουν μνημεία που υπάγονται σε ομοειδείς κατηγορίες κινητών πολιτιστικών αγαθών της παραγράφου 6 του άρθρου 20, σύμφωνα με την διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 33. Η παραπάνω δήλωση υποβάλλεται επίσης σε έντυπο, υπόδειγμα του οποίου περιλαμβάνεται στο παράρτημα της παρούσας, σύμφωνα με τις παραγράφους 3 και 4 αυτής. Σε κάθε περίπτωση παράλειψης δήλωσης μνημείου που εισάγεται στην ελληνική επικράτεια εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 58 του Ν. 3028/2002».

7. Στον Κ.Ν. 5351/1932 «Περί Αρχαιοτήτων» (Α' 275), που ίσχυε μέχρι την έναρξη της ισχύος του ανωτέρω ν. 3028/2002, ορίζονταν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρον 1: «Πάντα τα εν Ελλάδι και οιοσδήποτε Εθνικούς κτήμασιν, εν ποταμοίς, λίμναις και τω πυθμένι της θαλάσσης προς δε εν δημοτικούς, μοναστηριακούς και ιδιωτικούς κτήμασιν ευρισκόμενα αρχαία, κινητά τε και ακίνητα, από των αρχαιοτάτων χρόνων και εφεξής, είναι ιδιοκτησία του Κράτους. Κατ' ακολουθίαν το δικαίωμα και η φροντίς περί αναζητήσεως και διασώσεως τούτων εν δημοσίοις Μουσείοις ανήκει εις το Κράτος. Πόσα προς τον σκοπόν τούτον ενέργεια υπάγεται εις την δικαιοδοσίαν του Υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών.

Άρθρον 2: Αρχαία κατά το άρθρον 1 λογίζονται πάντα ανεξαιρέτως τα έργα της Αρχιτεκτονικής, Γλυπτικής, Γραφικής και οιασδήποτε καθόλου Τέχνης, οίον παντοία οικοδομήματα και αρχιτεκτονικά μνημεία, λίθοι μετά γλυφής τίνος εκ των μνημείων τούτων προερχόμενοι και βάθρα, υδραγωγεία, οδοί, τείχη, τάφοι, λαξεύματα, αγάλματα, ανάγλυφα, ειδώλια, επιγραφαί, ζωγραφίαι, ψηφοθετήματα, αγγεία, όπλα, κοσμήματα και άλλα εξ οιασδήποτε ύλης έργα και σκεύη, δακτυλιόλιθοι, νομίσματα. Και τα αντικείμενα τα προερχόμενα εκ της αρχαιοτάτης εποχής του Χριστιανισμού και του μεσαιωνικού ελληνισμού δεν εξαιρούνται των ορισμών του παρόντος Νόμου (άρθρον 3 Νομ. ΒΧΜΣΤ").

Άρθρον 5: Ο γινόμενος καθ' οιονδήποτε τρόπον κάτοχος αρχαίου, οφείλει εντός δεκαπενθημέρου, αφ' ότου περιήλθεν το αρχαίον εις την κατοχήν του, να δηλώση τούτο εις την πλησιεστέραν αρχαιολογικήν ή αστυνομικήν αρχήν, ή εις το αρχαιολογικόν Τμήμα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθιστών συνάμα γνωστόν τον τρόπον της αποκτήσεως του αρχαίου και, εφ' όσον είναι δυνατόν, τον τόπον εν ω ευρέθη τούτο. Μετά την δήλωσιν του αρχαίου ο κάτοχος δύναται να φυλάξη ο ίδιος το αρχαίον ή να το πωλήση εις άλλον εντός του Κράτους κατά τας

διατάξεις του παρόντος Νόμου. Ο αρχαιολογικός έφορος της περιφέρειας ή οριζόμενος υπό του Υπουργείου άλλος ανώτερος αρχαιολογικός υπάλληλος οφείλουσιν εντός κατά το δυνατόν βραχέος χρονικού διαστήματος, να εξετάσωσιν και περιγράψωσιν ακριβώς το αρχαίον. Εάν τα δηλούμενα αρχαία έχουσιν μικράν επιστημονικήν σπουδαιότητα και πολύ μικράν ή ουδεμίαν εμπορικήν αξίαν κατά την κρίσιν του αρχαιολογικού συμβουλίου, αριθμούνται ταύτα απλώς και περιγράφονται, καταλείπονται δε εις την ελευθέραν χρήσιν του κατόχου. Το Υπουργείον δύναται να ζητήση όπως κατατεθώσι και φωτογραφίαι των αρχαίων τούτων.

Άρθρον 6: Κάτοχος αρχαίων παραλείψας να ενεργήση την κατά το άρθρον 5 δήλωσιν εντός του υπό του άρθρου τούτου οριζομένης προθεσμίας, ουχί όμως και πέραν των δύο μηνών αφ' ής εγένετο τοιούτος, τιμωρείται διά προστίμου 500 έως 2.000 δραχμών. Εάν δε η δήλωσις εγένετο μετά δύο μήνας τιμωρείται διά προστίμου 1000 έως 4000 δραχμών. Εάν μετά το δίμηνον και προ της δήλωσης ανακαλυφθή κατ' άλλον τρόπον ο κατέχων το αρχαίον, συν τη ποινή επιβάλλεται και δήμευσις του ανακαλυφθέντος υπέρ των Μουσείων του Κράτους. Ο επί σκοπώ παρανόμου διαθέσεως του αρχαίου παραλείψας πέραν του διμήνου να δηλώση την κατοχήν τούτου τιμωρείται διά φυλακίσεως 1 μέχρις 6 μηνών και διά χρηματικής ποινής 1000 - 4000 δραχμών».

Άρθρον 15 - Περί εισαγωγής και εξαγωγής αρχαίων.

«Αρχαία εισάγονται ανεμποδίστως εις το Κράτος, αλλά άμα τη εισαγωγή αυτών εν τω Τελωνείω υποχρεούται ο ενδιαφερόμενος να τα δηλώση, άλλως θεωρούνται αυτά ως ευρεθέντα εν Ελλάδι. Π.Δ/γμα θέλει κανονίσει τας διατυπώσεις της εισαγωγής και τον τρόπον της εξακριβώσεως και αναγνωρίσεως των εκ του εξωτερικού εισαγομένων αρχαίων και τα της δηλώσεως αυτών».

8. Στην από 6 Μαΐου 1969 υπογραφέισα στο Λονδίνο «Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς», η οποία κυρώθηκε με το ν. 1127/1981 (Α'32), στο άρθρο 1 ορίζεται ότι «Για τους σκοπούς αυτής της συμβάσεως όλα τα ευρήματα και αντικείμενα ή κάθε άλλο ίχνος ανθρώπινης υπάρξεως, το οποίον μαρτυρεί δι' εποχάς και πολιτισμούς, δια τους οποίους ανασκαφαί ή ανακαλύψεις είναι κυρία πηγή ή μία από τας κυρίας πηγάς της επιστημονικής πληροφορήσεως, θα θεωρούνται ως αρχαιολογικά αντικείμενα».

9. Η ίδια ως άνω Διεθνής Σύμβαση, όπως αναθεωρήθηκε και κυρώθηκε με το ν. 3378/2005 (Α'203), στο άρθρο 1 ορίζει ότι: «1. Σκοπός της παρούσας (αναθεωρημένης) Συμβάσεως είναι η προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς ως

πηγής της ευρωπαϊκής συλλογικής μνήμης και ως μέσου για την ιστορική και επιστημονική μελέτη. 2. Στο πλαίσιο αυτό θεωρούνται ως στοιχεία της αρχαιολογικής κληρονομιάς όλα τα κατάλοιπα και αντικείμενα καθώς και άλλα ίχνη ανθρώπινης υπάρξεως από το παρελθόν, των οποίων συγχρόνως:

i) η διαφύλαξη και η μελέτη επιτρέπει την ανάπτυξη της ιστορίας του ανθρώπου και της σχέσεως του με το φυσικό περιβάλλον, ii) οι κύριες πηγές πληροφορίας είναι οι ανασκαφές, οι ανακαλύψεις αλλά και κάθε άλλη μέθοδος έρευνας του ανθρώπινου γένους και του περιβάλλοντος του, και iii) η θέση εντοπίζεται σε οποιαδήποτε περιοχή εμπίπτει στη δικαιοδοσία των Συμβαλλομένων.

3. Στην αρχαιολογική κληρονομιά περιλαμβάνονται κατασκευές, οικοδομήματα, αρχιτεκτονικά σύνολα, οργανωμένοι χώροι και τόποι, κινητά αντικείμενα, μνημεία πάσης φύσεως μαζί με το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται, είτε αυτά βρίσκονται στη γη είτε μέσα στο νερό».

10. Στα άρθρα 1 έως 4 της Διεθνούς Συμβάσεως των Παρισίων, που αφορά στα ληπτέα μέτρα για την απαγόρευση και παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών, και έχει κυρωθεί με το ν. 1103/1980 (Α'297) ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρον 1.

Διά τους σκοπούς της παρούσης Συμβάσεως θεωρούνται ως "πολιτιστικά αγαθά" εκείνα τα οποία, θρησκευτικά ή κοσμικά, καθορίζονται υπ ενός έκαστου των Κρατών ως έχοντα σπουδαιότητα δια την αρχαιολογίαν, την προϊστορίαν, την ιστορίαν, την φιλολογίαν, την τέχνην ή την επιστήμην και τα οποία ανήκουν εις τας ακολούθους κατηγορίας: α)...

Άρθρον 2.

1. Τα Κράτη Μέλη της παρούσης Συμβάσεως αναγνωρίζουν ότι, η παράνομος εισαγωγή, εξαγωγή και μεταβίβασις της κυριότητος των πολιτιστικών αγαθών συνιστούν μίαν εκ των κυρίων αιτιών αι οποίαι καθιστούν πτωχοτέραν την πολιτιστικήν κληρονομιάν των χωρών προελεύσεως των αγαθών αυτών, και ότι η διεθνής συνεργασία συνιστά ένα εκ των πλέον αποτελεσματικών μέσων προστασίας των πολιτιστικών αγαθών εκάστης χώρας έναντι όλων των αναφουομένων κινδύνων. 2. Προς τον σκοπόν αυτόν τα Κράτη - Μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωσιν να καταπολεμήσουν τας ενεργείας αυτάς δια των μέσων τα οποία διαθέτουν, ιδία δε, διά της εξαλείψεως των αιτιών τους, διά της αναστολής της προωθήσεώς των και δια της συμβολής εις την πραγματοποίησιν των αναγκαίων επανορθώσεων.

Άρθρον 3. Είναι παράνομοι η εισαγωγή, εξαγωγή ή μεταβίβασις της κυριότητος των πολιτιστικών αγαθών, αι πραγματοποιούμεναι κατ' αντίθεσιν προς τας διατάξεις, θεσπισθείσας υπό των Κρατών Μελών δυνάμει της παρούσης Συμβάσεως.

Άρθρον 4. Τα Κράτη Μέλη της παρούσης Συμβάσεως, αναγνωρίζουν ότι δια τους σκοπούς της Συμβάσεως, αγαθά τα οποία περιλαμβάνονται εις τας ακολούθους κατηγορίας αποτελούν τμήμα της πολιτιστικής κληρονομιάς εκάστου Κράτους;

α) πολιτιστικά αγαθά προϊόντα της ατομικής ή συλλογικής ιδιοφυΐας υπηκόων του περί ου πρόκειται Κράτους και πολιτιστικά αγαθά σημαντικά δια το εν λόγω Κράτος δημιουργηθέντα εκτός της επικρατείας του, παρ' αλλοδαπών υπηκόων ή παρ' απάτριδων διαμενόντων εντός της επικρατείας τούτης, β) πολιτιστικά αγαθά ευρεθέντα εντός του εθνικού εδάφους, γ) πολιτιστικά αγαθά κτηθέντα από αποστολάς αρχαιολογικάς, εθνολογικάς ή φυσικών επιστημών, τη συναινέσει των αρμοδίων αρχών της χώρας προελεύσεως των αγαθών αυτών, δ) πολιτιστικά αγαθά αποτελέσαντα αντ/κείμενον ελευθέρως συναφθεισών ανταλλαγών, ε) πολιτιστικά αγαθά κτηθέντα δωρεάν ή αγορασθέντα νομίμως τη συναινέσει των αρμοδίων αρχών της χώρας προελεύσεως των αγαθών αυτών».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία συνάγονται τα ακόλουθα :

11. Το άρθρο 2 ΑΚ εκφράζει τη γενικότερη αρχή του δικαίου περί μη αναδρομικότητας των νόμων, που αποβλέπει στην κατά το δυνατό βεβαιότητα των δικαιωμάτων ασφάλειας των συναλλαγών και σταθερότητας δικαίου, η οποία (αρχή) όμως δεν κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα και έτσι η διάταξη αυτή δεν έχει αυξημένη τυπική ισχύ (ΑΠ 1063/2013, ΝΣΚ 55/2018). Επομένως ο νομοθέτης δεν εμποδίζεται, κατ' αρχήν, να προσδώσει στο νόμο αναδρομική ισχύ, με μόνο περιορισμό, τη μη προσβολή συνταγματικώς προστατευομένων δικαιωμάτων. Στο νόμο μπορεί να δοθεί αναδρομική δύναμη ρητώς ή σιωπηρώς (έμμεσα), όταν δηλαδή από την έννοια και το σκοπό του συνάγεται νομοθετική βούληση περί αναδρομικής ισχύος του, ώστε να ρυθμιστούν και περασμένα γεγονότα ή σχέσεις του παρελθόντος (ΑΠ 74/2020).

12. Υπό το προϊσχύον του ν. 3028/2002 καθεστώς προστασίας των αρχαιοτήτων γινόταν δεκτό ότι από τις διατάξεις των άρθρων 1, 2, 5, 6 και 15 του Κ.Ν. 5351/1932, ερμηνευόμενες και υπό το πνεύμα το καθιερούμενο υπό της ανωτέρω από 6 Μαΐου

1969 Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς, η οποία κυρωθείσα με το ν. 1127/1981, αποτελεί, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύει από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου, καθορίζεται η έννοια του ανήκοντος στο κράτος «αρχαίου», εξαρτώμενη αφενός από το είδος αυτού και αφετέρου εκ του τόπου της προελεύσεως και της εποχής στην οποία ανάγεται η κατασκευή του. Ως τέτοια δε εποχή θεωρείται η από του απώτατου παρελθόντος, κατ' άπειρη αναδρομή, συνεχιζόμενη στα χρόνια της χριστιανικής αρχαιότητας και εξικνούμενη μέχρι της περιόδου του μεσαιωνικού ελληνισμού, η οποία έχει ως κατάληξη, σύμφωνα με την κοινώς γνωστή στην Ελλάδα ιστορική οριοθέτηση, οπωσδήποτε την επελθούσα κατά το έτος 1453 Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως. Η μη δήλωση κατά την εισαγωγή στην Ελλάδα από τρίτη χώρα τοιούτων αρχαίων και μάλιστα εντός της τασσόμενης από το νόμο προθεσμίας, έχει ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, αυτά να θεωρούνται ως ευρεθέντα στην Ελλάδα, να ανήκουν κατά κυριότητα στο Ελληνικό Κράτος, ο δε παραλείψας να προβεί στην ανωτέρω δήλωση στερείται του δικαιώματος αναγνώρισης κατοχής του αρχαίου (ΝΣΚ 9/2018 με παραπομπή στις αποφάσεις ΑΠ 1264/1999, 2123/2003, 1522/2004, 1551/2007, 1138/2013, 1085/2014).

13. Το ανωτέρω νομικό καθεστώς των εισαγομένων στην Ελλάδα από άλλη χώρα κινητών αρχαίων και οι συνέπειες της μη έγκαιρης δήλωσής τους, δηλαδή της θεώρησης αυτών ως ευρεθέντων στην Ελλάδα και της κτήσης τους κατά κυριότητα από το Ελληνικό Κράτος, καθώς επίσης και της στέρησης του δικαιώματος αναγνώρισης της κυριότητας ή κατοχής αυτών, εξακολουθεί να ισχύει και σήμερα, με έρεισμα τις προαναφερόμενες διατάξεις του ν. 3028/2002, της από 6 Μαΐου 1969 Ευρωπαϊκής Σύμβασης περί προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, που κυρώθηκε με το ν. 1127/1981 και (αναθεωρηθείσα) με το ν. 3378/2005, καθώς επίσης και της κυρωθείσας με τον ν. 1103/1980 Διεθνούς Συμβάσεως των Παρισίων. Ειδικότερα, το άρθρο 1, από τις βασικότερες διατάξεις του ν. 3028/2002, ορίζει ως αντικείμενο προστασίας την πολιτιστική κληρονομιά της χώρας από τους αρχαιοτάτους χρόνους, δηλαδή το σύνολο των πολιτιστικών αγαθών που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια.

14. Επίσης, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 21 παρ. 1 και 2 και 33 παρ. 2 και 3 του ν. 3028/2002 και ήδη ν. 4858/2021, συνάγεται ότι αναγνωρίζεται δικαίωμα κυριότητας άλλου, πλην του Δημοσίου, προσώπου (φυσικού ή νομικού) μόνο επί εισαγομένων αρχαίων κινητών, χρονολογούμενων μέχρι και το έτος 1453,

τα οποία, όμως, μεταξύ άλλων, θα πρέπει να έχουν εισαχθεί και δηλωθεί νομίμως στην Ελλάδα. (ΝΣΚ 9/2018). Ειδικότερα από τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 33 του ν. 3028/2002, προκύπτει ότι το δικαίωμα κυριότητας αναγνωρίζεται επί αρχαίων αντικειμένων, που έχουν εισαχθεί στην Ελλάδα μετά την έναρξη ισχύος του Αρχαιολογικού Νόμου, ήτοι μετά την 28/6/2002 (άρθρο 75 Ν.3028/2002)³. Η προαναφερόμενη διάταξη δεν καταλαμβάνει περιπτώσεις εισαγωγής πολιτιστικών αγαθών σε προγενέστερο, της ισχύος του Αρχαιολογικού Νόμου, χρονικό διάστημα (ελλείπει ρητής πρόβλεψης για αναδρομική ισχύ).(βλ. το με αριθ. πρωτ. 2343/ευρ. 4226/6-4-2011 γνωμοδοτικό έγγραφο Γρ. Νομ. Συμβούλου στο ΥΠ.ΠΟ.Τ). Σε κάθε περίπτωση η ανωτέρω διάταξη δεν έχει, κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, αναδρομική εφαρμογή, δεδομένου ότι από την έννοια και το σκοπό της δεν συνάγεται νομοθετική βούληση περί αναδρομικής ισχύος της, ώστε να υπάρξει σχετική ρύθμιση και στο σύνολο των μνημείων που έχουν εισαχθεί στην χώρα ανεξαρτήτως χρονολογίας εισαγωγής, εκτός από τα μνημεία που δηλώθηκαν εντός του χρονικού διαστήματος που ορίζεται στην παράγραφο 3 της μεταβατικής διατάξεως του άρθρου 73 του ιδίου νόμου, ήτοι από την δημοσίευση του ν.3028/2002 και μέχρι την 28η.6.2003. Εξάλλου, η κυριότητα κινητών αρχαίων που εισάγονται και χρονολογούνται έως το 1453 αναγνωρίζεται και διατηρείται υπό δύο πολύ αυστηρές προϋποθέσεις: εφόσον αυτά δεν έχουν εξαχθεί από τη χώρα την τελευταία 50ετία πριν την εισαγωγή τους (δηλ. μέχρι το 1952) και εφόσον δεν είναι προϊόντα κλοπής ή ανασκαφής (βλ. εισηγητική έκθεση του σχεδίου νόμου σελ. 6). Υπό την εκδοχή ότι η ανωτέρω διάταξη έχει αναδρομική ισχύ, δηλ. περιλαμβάνει όλα τα αρχαία που έχουν εισαχθεί στην χώρα οποτεδήποτε, αυτό αυτομάτως μεταθέτει τον χρόνο σε περιόδους πολύ πριν το 1952, κατά τις οποίες υπάρχει αντικειμενική δυσκολία της Υπηρεσίας να τεκμηριώσει σήμερα -ελλείπει συστηματικών καταγραφών της περιόδου εκείνης- ότι το εισηγμένο αρχαίο δεν έχει παράνομα αφαιρεθεί από μνημείο, αρχαιολογικό χώρο, εκκλησία, μουσείο, δημόσια συλλογή, συλλογή θρησκευτικών μνημείων, χώρο αποθήκευσης ευρημάτων ανασκαφών ή άλλο παρεμφερή χώρο που βρίσκεται στην ελληνική επικράτεια, ή δεν προέρχονται από παράνομη ανασκαφή εντός αυτής, όπως αυτό επισημαίνεται στο συμπληρωματικό έγγραφο της ερωτώσας Υπηρεσίας. Σημειωτέον ότι η εισαγωγή αρχαίων κινητών ,σύμφωνα με τις διατάξεις του προϊσχύοντος ΚΝ 5351/32 “Περί Αρχαιοτήτων” έθετε ως μόνη προϋπόθεση την άμεση δήλωσή τους στο Τελωνείο, ενώ το, κατ’ εξουσιοδότηση της διατάξης του

³ Βλ “άρθρο Δεύτερο του ν. 4858/2021.

άρθρου 15 αυτού, προεδρικό διάταγμα που θα κανόνιζε τις διατυπώσεις της εισαγωγής και τον τρόπο εξακρίβωσης και αναγνώρισης των εκ του εξωτερικού εισαγομένων αρχαίων και τα σχετικά με την δήλωση αυτών, ουδέποτε εκδόθηκε. Κατά συνέπεια αρκούσε η μόνη δήλωση στο Τελωνείο και η γνωστοποίηση στην Αρχαιολογική Υπηρεσία από τον εισάγοντα, της τιμής του και της πρόθεσής του να το κρατήσει στην κατοχή του ή να το πωλήσει ή να το μεταβιβάσει σε άλλον και δεν υπήρχε η πρόβλεψη που εισήγαγε ο 3028/2002 σχετικά με τον χρόνο προηγούμενης εξαγωγής του από την Ελλάδα ούτε βεβαίως αντίστοιχες προβλέψεις για τον τρόπο απόδειξης και τα τυχόν παραστατικά που ορίζονται στην κ.υ.α. και που απορρέουν από την Σύμβαση της Unesco του 1970.

15. Περαιτέρω, η μη δήλωση των αρχαίων αυτών, είτε εντός της τασσόμενης από τις μεταβατικές (εξαιρετικές) διατάξεις του άρθρου 73 παρ. 3 και 4 του ν. 3028/2002 (ήδη ν.4858/2021) ετήσιας προθεσμίας από την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού (28.6.2003), είτε, επί μεταγενέστερης εισαγωγής, αμέσως κατά την εισαγωγή στο Τελωνείο ή την αρχαιολογική υπηρεσία, κατά τη διαδικασία και τις διατυπώσεις που τάσσονται από την αρ. 17759/1.3.2004 ΚΥΑ (Β'455) και πάντως, χωρίς υπαίτια καθυστέρηση, κατά τις διατάξεις των άρθρων 24 παρ. 1 και 33 παρ. 2 του ν. 3028/2002, ως «υπαίτιας καθυστέρησης» εννοούμενης και εκείνης που οφείλεται όχι μόνο σε δόλο αλλά και σε αμέλεια, έχουν ως συνέπεια: α) τα αρχαία αυτά κινητά μνημεία να θεωρούνται ως ευρεθέντα στην Ελλάδα και ανήκοντα κατά κυριότητα στο Ελληνικό Κράτος και β) ο ενδιαφερόμενος να στερείται του δικαιώματος αναγνώρισης κυριότητας ή κατοχής αυτών. Τα ανωτέρω ισχύουν υπό την επιφύλαξη της Σύμβασης των Παρισίων, που αφορά τα ληπτέα μέτρα για την απαγόρευση και παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών και κυρώθηκε με το ν. 1103/1980, δηλαδή ότι δεν αποδεικνύεται ότι τα ανωτέρω κινητά αρχαία, έχουν μεταφερθεί και κατέχονται στην Ελλάδα, μετά παράνομη αφαίρεση από νόμιμο ιδιοκτήτη ή κάτοχο αυτών στην αλλοδαπή (ΝΣΚ 9/2018).

16. Στην προκειμένη περίπτωση, σύμφωνα με τα ιστορούμενα στο ερώτημα πραγματικά περιστατικά, η Ε.-Κ.Ι. ζητεί να της αναγνωριστεί και η κυριότητα για 17 αρχαία κινητά αντικείμενα, για τα οποία έχει ήδη λάβει άδεια κατοχής, σύμφωνα με σχετικές αποφάσεις που εκδόθηκαν, αναλόγως του χρόνου εκδόσεώς τους, τόσο υπό το προϊσχύον νομικό πλαίσιο (ΚΝ 5351/1932), όσο και υπό το ισχύον

(ν.3028/2002). Το αίτημα αυτό, κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, παρίσταται μη νόμιμο, σύμφωνα με τα ανωτέρω εκτεθέντα.

Απάντηση

17. Ενόψει όλων όσων εκτίθενται ανωτέρω, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε΄) γνωμοδοτεί ομόφωνα ότι στο τιθέμενο ερώτημα προσήκει αποφαιτική απάντηση, ήτοι ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτή η από 2.8.2021 αίτηση της Ε.Κ.Ι., και να αναγνωρισθεί η κυριότητα των 17 αρχαίων αντικειμένων για τα οποία της έχει αναγνωρισθεί η κατοχή τόσο με την παλιά, όσο και με τη νέα αρχαιολογική νομοθεσία, υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις της παραγράφου 3 του άρθρου 33 του ν. 3028/2002, όπως κωδικοποιήθηκε και ισχύει με το ν. 4858/2021.-

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 17- 1 - 2022

Η Πρόεδρος

Ο Εισηγητής

Νίκη Μαριόλη
Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Ευστράτιος Ηλιαδέλης
Νομικός Σύμβουλος του Κράτους